

NAŠA KULTURNA KRONIKA

VIKTOR CAR-EMIN O NIKOLI ŽICU

U posljednjem broju »Mornara« napisao je Viktor Car-Emin slijedeće retnke o Nikoli Žicu povodom članka Nikole Žica u »Jadranskom koledaru« o Lovranskim kvadernima.

O profesoru Nikoli Žicu malo se čuje, iako mu naročito mi Istrani dugujemo mnogo. Njegove geološke i antropogeografske studije o našoj Istri pobudile su veliku pažnju, svojim radom, pored toga je Nikola Žic i kao nastavnik i kao školski nadzornik stekao sebi lijepo mjesto među našim najboljim nacionalnim radnicima, dok mu veliku hvalu dugujemo i kao istraživaocu starih istarskih glagolskih listina, u koje je oštrinom svoga uma i znanja unesao već do sada mnogo svijetla.

Tako se je i nedavno, u ovogodišnjem »Jadranskom koledaru« pozabavio takozvanim »lovranskim kvadernima«, zbirkom zapisa, sastavljenih između god. 1466 i 1628.

U I svesci »Hrvatskih spomenika« (»Acta Croatica«) nalazi se oporuka lovranskoga župnika Radena iz god. 1410. Počinje ovako:

Va ime Hristovo amen. Ja Raden va to vreme plovani u Lovrane učinih moji tištament v dobroj pameti va to vreme, kada to dobro moran učiniti dobrovoljno, hoću da je držano, ki bi to hotel rastvoriti budi pravda, ale ki od moie strani, budi proklet na svem svitu i na onom ocem i sinom i duhom svetim...«

Oporuka se nastavlja lijepim jasnim čistim jezikom, u kome ima razmjerno vrlo malo tuđinske natruhe. Takvi su od prilike i zapisi, što nam ih je iznio i objasnio naš prof. Žic. Jedan između tih zapisa počinje ovako: »1549, meseca junlija na dni 28, kako pride Petar privedkom Hala pred gospodina plovana i pred ostale popi, lovranske proseći, da bismo mu dali vinograd svetoga Križa na Vrutec doljenjih i gorenjih«. Slijede uvjeti pod kojima se daje spomenuti vinograd u zakup i potom se zapis svršuje ovako: »I va to vreme biše častni redovnici najpervo gospodin Franulić, plovani lovranski, i poli njega ostali redovniki, gospodin Martin Skubić, gospodin Marko Berković, gospodin Marko Kremčić, gospodin Mikula Dižić, gospodin Matej Orbanic, gospodin Juri Šafanić i gospodin Anton Šipač«. Sve su ovo bili popi glagolaši kapitula lovranskoga, koji je ukinut tek g. 1848. Ti su redovnici pisali samo našim jezikom, pa od svega srca žalimo, što su premnogi njihovi spisi otišli izgubljeni, jedni zbog nemara, drugi uslijed zlobe nesavjesnih naših narodnih protivnika iz novijeg doba.

U »Jadranskom koledaru« gospodin Žic prikazao nam je samo prvi dio tih »lovranskih kvaderna«. Nadamo se, da će nam brzo iznijeti i drugi dio, koji sadržaje dragocjenih podataka iz onih davnih vremena. Ti će nam podaci vrlo dobro doći, kao što nam uopće dobro dolazi svaka stvarca, koja može da unese nešto svijetla u one davne dane našeg istarskog života, kad je izuzevši ona tri četiri čira na zapadnoj obali gotovo sva istarska zemlja bila skroz i skroz naša.

B. S.

BOŽIČ LADO:

NAŠ IDRIJSKI KOT

Ob petintridesetletnici ustanovitve in desetletnici nasilne ukinitve prve slovenske srednje šole — idrijske realke VII.

S podička, skozi glavni vhod vstopiš v vežo pred gospodarjevim stanovanjem. Kuhinja s hrambo, hiša ali velika družinska soba, izba ali kamra. To stanovanje je v hiši običajno največje. Že v temu je poudarjeno, da je gospodar glava hiše ne samo v gospodarskem ampak tudi v družabnem oziru. Gospodarjeva kuhinja je zatočišče in središče vsega družabnega življenja v zimskih mesecih. V njej se zbirajo v zimskih popoldnevnih čipkarice, v večerih tudi moški. Velika družinska soba je središče važnejših dogodkov v družini in pravo svetišče o velikih praznikih, posebno o Božiču, ko se zberejo na sveti večer vsi stanovalci in molijo z gospodarjem rožni venec. Le v hišah, kjer niso kuhinj še preuredili in imajo še prvotne, tam je gospodarjeva hiša središče vsemu življenju.

Iz veže pred gospodarjevim stanovanjem se dvigajo v višja nadstropja lesene, zelo strme včasih prav nerodno zavite stopnice. Večkrat ni mogoče po njih spraviti niti pohištva, tako so ozke in nepriladne. Utesnjenost delavca, ki si je prilastil s časom vsak košček zemlje, ki ni bila razdeljena med naseljene okolice, je prisilila gospodarje, da so radi velikega razmaha prebivalstva izrabili sleherni del svoje hiše in oddali

Četiri dezertera iz Libije

Dramatičan bijeg naših mladića preko Egipta

U Zagreb su došla četiri naša mladića, dezertera. Oni su bili talijanski vojnici u Libiji, u mjestu Amscat. Iz Libije su utekli u Egipt i tamo su se prijavili engleskim vojnim vlastima u mjestu Salum. Tu ih je ispitao jedan engleski poručnik na talijanskom jeziku. Kada su mu kazali da oni nisu Talijani po narodnosti, već Jugoslaveni iz Julijske Krajine, engleski oficir im je obećao da će ih otpremiti u Jugoslaviju. Engleske vlasti su ih zatim poslale u Port-Said i tu su ih ukrcale na jugoslavenski parobrod »Bosiljka« s kojim su došli na Sušak i sa Sušaka u Zagreb.

Oni su služili u 63 regimentu pješadije. Jedan je iz Idrije, jedan iz Bužeta, a dvojica iz okolice Gorice.

I oni potvrđuju vijesti koje često donosimo o stanju talijanske vojske. Tako pričaju da su morali plaćati litar vode jednu liru i da je hrana vrlo slaba. Ujedno kažu da vlada veliko nezadovoljstvo ne samo među vojnicima, već da su i oficiri nezadovoljni.

SEDEMDESETI ROJSTNI DAN KIPARJA PROF. ALOJZIJA REPIČA

V prvi polovici tega meseca je praznovao prof. Alojzij Repič svoj sedemdeseti rojstni dan. Rodil se je v Vrhpolju pri Vipavi kot sin preprostega kmeta. — Kakor je trda pot vsakega slovenskega javnega delavca, tako je bila tudi Repičeva, vendar pa je s svojo vztrajnostjo in pridnostjo dosegel visoko mesto v slovenski likovni umetnosti. Zlasti veliko zaslug si je pridobila kot profesor na srednji tehniški šoli, kjer je reorganiziral in deloval polnih 26 let. Skozi njegovo šolo je šla vrsta današnjih likovnih umetnikov, ki spadajo med najboljše sodobne upodobljačice slov. umetnike. Svoj študij je pričel pri župniku Dejaku v Budenjah, zaključil pa pri najboljših takratnih dunajskih umetnikih. Večkrat je dosegel za svoja umetniška dela prve nagrade, pozneje je izvrševal razna privatna naročila po Slovenskem in med njegova dela spada tudi spomenik Mirolavu Vilharju, ki je bil postavljen na postojnskem trgu in katerega so Italijani odstranili. Ko je po upokojitvi profesora Gangla sprejel profesorsko mesto na ljubljanski tehniški šoli, se je ves posvetil pouku in svojim učencem. Šola ga je skoraj popolnoma okupirala, tako da skoraj ni prišel do tega, da bi delal za privatna naročila.

Rojaku prof. Repiču prav iskreno čestitamo ob njegovi sedemdesetletnici in mu želimo, da bi še dolgo let užival zaslužen pokoj. — Agis.

OD OSEMDESETLETNICI PROFESORA SEIDLA

Ta dneve obhaja v rojstnem kraju Novem mestu prof. Seidl svoj osemdeseti rojstni dan. Rojen sicer Dolenjec je vendar zaslužil s svojim delovanjem med goriškimi Slovenci, da se ga tudi mi spominimo ob njegovi častitljivi obletnici, saj je v svojih najboljših letih dal vsekakor je mogel za napredak in razvoj slovenstva v Gorici. V Gorici je nastopil službo kot suplent na reakli po smrti profesorja Frana Erjavca, l. 1887, ter je ostal tu vse do svoje upokojitve leta 1915. torej polnih 28 let.

Poleg dela v šoli in med dijaštvom se je prof. Seidl prav pridno udeleževal v goriškem javnom življenju. Bil je član vseh slovenskih kulturnih, gospodarskih in političnih ustanov v Gorici in v njih znan tudi kot zelo priden delavec. Bil je dober predavatelj, v svojih predavanjih se je bavil zlasti z rastlinstvom naših Alp. Pisal pa ju tudi v goriški list »Sočo«.

Prof. Seidlu prav iskreno čestitamo k njegovi rojstni obletnici! (Agis.)

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Radi bega čez mejo je bil obsojen na šest mesecov ječe in 4.000 lir denarne kazni Avgust Ipavec iz Gorice, star 32 let.

*

— Delniška družba za iskorišćanje premogovnikov v Istri »Arsas«, je sklenila dvigniti svojo glavnicu od 28.125.000 na 40.000.000 lir in je v zvezi s tem razpisala natečaj za vpis novih delnič.

*

— V Spodnji Idriji so zaprli karabinerji 34 letnega Feliksa Vončino in 24 letnega Venceslava Pavšiča iz Šebrelj radi tihotapstva.

*

— Petnajstletni Bizjak Stanislav iz Renč se je igral z granato, ki ga je teko ranila. Ravno tako je bil v sled stare granate, ki jo je hotel odpreti, ranjen 17 letni Oskar Simčič iz Blj, ki so ga morali prepeljati v gorško bolnico in je le malo upanja, da bi okrevail.

*

— V nedeljo je obiskal Prvaćino goriški nadškof Margotti v namenom, da ustoliči novega župnika Ivana Drecogna.

*

— Na Sv. Goro pri Gorici nameravajo zgraditi žično železnico iz Solkana. Stroški za napravo sa preračunani na 1 milijon lir. Vse pa zavisi, od podpore vlade.

*

— V BITKI NA TEMBIENU JE PADEL VIKTOR KOZLOVIČ iz okolice Buj. Staršem je izrekel sožalje sam Badoglio.

POZOR ROJAKI — CELJANI!

Otvoril sem MODNO TRGOVINO V CELJU NA GLAVNEM TRGU 14, z bogato zalogo pletenin, trpežnih nogovic, ženskega in moškega perila, dežnikov in drugih modnih potrebšćin.

Najvljudneje se priporočam, da me posećate ter se preprićate o mojem dobrem in cenem blagu.

Z odličnim spoštovanjem

DOMINIK POŽENEL